

3. Програма Темпус – етапи розвитку. – Національний Темпус /Еразмус+ офіс в Україні. – Режим доступу : <http://www.tempus.org.ua/uk/tempus/what-is-tempus.html>

4. Un programme européen à l'Université d'Auvergne / Communiqué de presse. –Режим доступу : <http://www.uclermont1.fr/uploads/sfCmsContent/html/886/CP%20Tempus%20EUM.pdf>

Loskutova N.

THE EXPERIENCE OF IMPLEMENTATION OF THE TEMPUS PROGRAMME IN UKRAINIAN UNIVERSITIES AS AN EXAMPLE OF INTEGRATION INTO THE EUROPEAN EDUCATIONAL ENVIRONMENT

The present article deals with one of the most important trends of economic development: internationalization in higher education. Participation of Ukrainian universities in the Tempus project, which promotes creation of partnership between Ukrainian and foreign universities is considered. The experience of implementation of this project in MSU, its results and achievements are analyzed.

УДК 378.1.014.25(043)

Марена Т.В.

Маріупольський державний університет

РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ У РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто наукові підходи до визначення сутності транснаціональної вищої освіти. Досліджено співвідношення понять інтернаціоналізації та транснаціоналізації освітньої діяльності та виявлено характерні риси, притаманні транснаціональним ВНЗ. Визначено переваги, які отримує від транснаціоналізації вищої освіти безпосередньо вищий навчальний заклад, що розвиваю цю форму міжнародної діяльності, країна його походження та приймаюча країна.

Сучасні вищі навчальні заклади з усіх країн світу, функціонуючи в умовах жорсткої конкуренції і визнаючи наявність проблеми обмеженого внутрішнього попиту на послуги у сфері вищої освіти, намагаються розширити ринки збуту своїх послуг, виступаючи учасниками процесів інтернаціоналізації освітнього простору. В межах цих процесів цілі, функції та організація надання освітніх послуг набувають міжнародного виміру, а наслідком розвитку інтернаціоналізації вищої освіти стає формування глобального ринку освітніх послуг у цій сфері. Сьогодні понад 60% глобального ринку освітніх послуг припадає на міжнародні послуги вищої освіти [1].

Відносно діяльності вищих навчальних закладів, пов'язаної із наданням освітніх послуг на світовому ринку, у науковій літературі переважно використовуються такі терміни, як «інтернаціональна», «транскордонна» або «транснаціональна» діяльність. У загальному розумінні транснаціональна освіта включає всі види програм вищої освіти, курсів навчання або освітніх послуг, включаючи дистанційну освіту, при здійсненні яких особи, що навчаються, знаходяться в іншій країні, ніж та, де розташований вищий навчальний заклад, який присвоює кваліфікацію [2].

Широко застосовується трактування транснаціональної вищої освіти як освіти, яку здобуває студент в іноземному університеті, проживаючи у своїй країні. При цьому студент не перетинає кордони, переїжджаючи на навчання в іншу країну, а освітні програми проникають крізь кордони і стають транснаціональними [3].

Практичне ототожнення понять інтернаціональної та транснаціональної вищої освіти можна виявити, аналізуючи визначення терміну «транснаціональна освіта» у найбільш простому його розумінні, відповідно до якого вона розглядається як залучення ВНЗ до міжнародної діяльності, переважно, у вигляді спільних дослідницьких проектів, програм обміну для студентів і викладачів, спеціальних програм для навчання іноземців тощо.

Водночас, існує підхід щодо трактування поняття транснаціоналізації вищої освіти, який розглядає транснаціональну освіту як безпосередній результат процесів інтернаціоналізації, тісно пов'язаний з використанням нових інформаційних технологій в освіті [2]. На більш високому рівні транснаціональна вища освіта означає не просто включення вищого навчального закладу до міжнародної діяльності, а передбачає систематичну інтеграцію міжнародного компонента в освітньо-виховну, науково-дослідну та суспільно-громадську діяльність вищих навчальних закладів.

Нарешті, є наукові підходи, які чітко розмежовують поняття інтернаціоналізації та транснаціоналізації освітньої діяльності, розглядаючи транснаціоналізацію як один з етапів або форм інтернаціоналізації. Зокрема, транснаціоналізація розглядається як одна із стадій виходу

національних ВНЗ на міжнародні освітні ринки, а сам процес виходу має наступну логіку: 1) лібералізація; 2) традиційна інтернаціоналізація; 3) транснаціоналізація; 4) глобалізація [1]. Відповідно до іншого підходу, виокремлюються чотири форми інтернаціоналізації вищої освіти – мобільність студентів (пересування крізь кордони споживача освітніх послуг); мобільність викладацького складу (пересування крізь кордони безпосереднього носія освітніх послуг); уніфікація програм навчання; транснаціоналізація університетів та інститутів, що надають послуги вищої освіти (наявність зарубіжного провайдера у країні з метою надання освітніх послуг) [4, 5].

Третя стадія виходу ВНЗ на світовий ринок освітніх послуг [1] або відповідно четверта форма інтернаціоналізації вищої освіти [4, 5] передбачає створення ВНЗ своїх філій, кампусів, навчальних закладів та інших підрозділів за кордоном, що й насправді більше асоціюється із процесом транснаціоналізації у його класичному вигляді. Саме на цій стадії вищий навчальний заклад поступово набуває характеристик, притаманних транснаціональним корпораціям, а саме:

- відбувається інвестування у створення підрозділів у приймаючих країнах;
- ВНЗ розповсюджує свою освітню діяльність на студентів інших країн (у тому числі тих, де послуги у сфері вищої освіти не відповідають запитам студентів та/або загальноприйнятим стандартам якості);
- вищий навчальний заклад прагне поширити свій вплив на освітній процес у приймаючих країнах.

Активне включення ВНЗ до процесів транснаціоналізації вищої освіти є привабливим як для нього самого, так і для країни його походження та країни-імпортера послуг. У процесі транснаціоналізації ВНЗ отримує доступ до іноземних інноваційних освітніх технологій та науково-дослідних проектів; за рахунок збільшення контингенту студентів нарощує навчальні потужності та розширює джерела фінансування; отримує можливість підтримувати попит на свої послуги у разі коливань внутрішнього попиту на послуги вищої освіти. Усе це, безумовно, дозволяє вищому навчальному закладу отримати додаткові конкурентні переваги на світовому ринку освітніх послуг.

У країні-імпортері транснаціоналізація освітніх послуг помітно розширює можливості отримання доступу до якісної освіти. Поява в освітньому просторі приймаючої країни іноземних ВНЗ призводить до підвищення рівня конкуренції серед традиційних вищих навчальних закладів, що позитивно впливає на освітню сферу. Країна, яка експортує освітні послуги і заклади освіти якої мають високий рівень конкурентоспроможності на світовому ринку, отримує додаткові джерела доходів від експорту, що також слугує важливим стимулом розвитку транснаціональної освіти.

Отже, розвиток транснаціональної вищої освіти є привабливою, але водночас досить складною для ВНЗ формою виходу на світовий ринок освітніх послуг, яка потребує наявності потужної матеріальної бази та фінансового забезпечення створення зарубіжних підрозділів. Крім того, важливим чинником розвитку процесів транснаціоналізації вищої освіти є лібералізація ринку освітніх послуг, що полягає, перш за все, у високому ступені автономії вищих навчальних закладів, у тому числі у питаннях розробки та реалізації стратегії міжнародного співробітництва.

1. Шевченко Л.С. Транснаціоналізація вищої освіти: сутність, етапи, наслідки / Л.С. Шевченко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2011/Economics/2_83808.doc.htm.
2. Лукичев Г. Трансграничное образование / Г. Лукичев // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 4. – С. 28-34. [Электронный ресурс]. – Режим доступа к статье: <http://www.russianenic.ru/publications/6.html>.
3. Авшенюк Н.М. Сучасні міжнародні підходи до розуміння феномену транснаціональної вищої освіти / Н.М. Авшенюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/vkmu/2009_13/Avshenuk.htm.
4. Авшенюк Н.М. Розвиток транснаціональної вищої освіти в контексті глобалізації ринків освітніх послуг / Н.М. Авшенюк // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2011. – №4. – С. 69-77.
5. Красовська О.Ю. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору / О.Ю. Красовська // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка. – 2011. – Т. 2. – С.102-109.

Marena T.

THE ROLE OF TRANSNATIONAL HIGHER EDUCATION IN THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONALIZATION OF EDUCATIONAL ACTIVITIES

Scientific approaches to defining the essence of transnational higher education are considered. Correlation between the concepts of internationalization and transnationalization of educational activities is studied, and the characteristic features of transnational universities are identified. Advantages of transnationalization of higher education for the higher education establishment, developing this course of international activities, for the country of its origin and for the host country are defined.